

Лектира за шести разред основне школе

Бранко Ђопић

ОРЛОВИ РАНО ЛЕТЕ

ПРВИ ДИО

I

Из густа љескара, на ивици Прокина гаја, јави се глас кукавице:

– Ку-ку! Ку-ку!

Из тајанствена сумрака букове шуме, из даљине, одазва јој се сличан глас:

– Ку-ку! Ку-ку!

Овај, наизглед обичан „разговор” кукавица, не би преварио неког пажљивог слушаоца. Глас ових „кукавица” био је, истина, мелодичан, иако мало тврд и превише гласан, али откуд сад, под саму јесен, да се кукавице толико развичу?! Оне се највише чују с прољећа, кад се јави први лист, али сад! Ехе, биће то нешто друго.

И заиста, из љескара¹, умјесто птице, испаде дугоног бос дјечак и трком јурну у сјеновиту дубину старога Гаја између голих и правих букових стабала.

Куд ли то дјечак отрча, на чији знак?

Прокин гај, запуштена, густа и прилично велика шума, на сат хода удаљен од подножја планине, био је одувијек, чак и за старије људе, помало страшно и тајанствено мјесто. Бабе су шапутале да је уклет и да никако није добро ноћу крај њега пролазити. Зачас те, кажу, може шчепати ледена рука непозната чудовишта и повући за собом под зашаптане сводове букових крошања. А што ће даље бити – бр! – страшно је и помислити.

Тако вечером, поред огњишта, казује бака забленутом унуку, а дјечак само шири очи и од мачка у ћошку чини му се да је незнана огромна звијер с ватреним очурдама.

Још у Босанскохерцеговачком устанку, 1875, у томе Гају

---

¹ Љескар – лескар, лескова шума; леска – дрво чији је плод лешник.

опкољен је и погинуо од бегова чувени хајдук Јованче. Борио се два дана пуцајући из црне угљарске² колибе, а онда је, кажу, чак од Бихаћа довучен топ и колиба порушена, а хајдук убијен. Сахрањен је на самој ивици Гаја.

Крај његова гроба, под крушком дивљаком³, за врелих љетних дана хладују чобани. Окупе се око камене надгробне плоче без натписа, нахерене и обрасле маховином, причају и смију се, а кад у широким буквама зашуми вјетар, дјечацима се чини да се то, доље у Гају, још увијек наставља давно минула битка између силних бегова и мртва хајдука.

– Предај се, Јованче! – јечи са свих страна.

– Не предајем се! – тврдо враћа невидљив хајдук.

Шћућурени у сјенци, пуни чудне треме, дјечаци очекују кад ће да груне гарав топ, али све је уоколо тихо, над Гајем се смјешка златно љето, а пуцањ никако да се чује. Давно је нестало и топова и тобција и малог Јованчета са сребрним токама.

Понеко чобанче тако и заспи и, с главом уз камену плочу, сања чудесне снове, а кад се од страха прене, дуго трља очи буљећи у овце, милује топао камен и шапуће:

– Гдје си, Јованче, сад си био ту? Тако си ми нешто лијепо причао, а ја заборавио.

За љетних ноћи хучу по Гају аветињске сове, јавља се ћук, а труо пањ тиња зеленкастим сјајем и плаши осамљена⁴ путника:

– Чекај само, сад ћу да те зграбим!

Зими су све стазе и путеви око Гаја ишарани зечјим и вучјим траговима. С њима се укршта траг лисице, а понекад и злоћуде дивље свиње које се спусте с блиске планине.

Кроз јаругу, дубоко у Гају, мрмори⁵ узан поточић пун

² Угљарски – који се односи на угаљ и угљаре.

³ Дивљака – самоникла воћка.

⁴ Осамљен – који је без друштва, усамљен, сам.

⁵ Мрморити – овде: жуборити, шумити, брујати.

трула лишћа и брзо се губи у тијесну камениту понору. Нема те бабе у селу која би се усудила надвирити над то мјесто. А и како би имала храбрости кад се ту, кажу, крије страшно чудовиште дрекавац, које за кишовитих ноћи својом продорном дреком испуњава читав крај.

Па ипак, ипак... чим је из Гаја чуо глас кукавице, дјечак је главачке јурнуо у шуму. Како се само не боји и ко ли га то зове?

Дуге ноге брзо су донијеле дјечака до једне мање заравни усред Гаја. Личила је на дно какве плитке чиније или тепсије у којој се пеку пите. Кад се спустите на то пољанче, већ сте заклоњени од свачијег погледа.

– Ку-ку! – опет се тихо огласи дјечак.

– Ку-ку! – зачу се одговор, али однекле одозго, као с неба, и истог тренутка низ глатко стабло витке букве на ивици заравања спузну⁶ исти такав један дјечак.

– Охо, мајсторски се спушташ – похвали га дјечак дошљак.

– Од тебе сам научио, Стриче – насмија се путник с букве. – Ех, још само да имам тако дугачке ноге и руке као ти, па да могу обухватити свако стабло.

Дјечаци се спустише на малу зараван и сједоше под прастару дебелу букву која је расла у средини и својом широком крошњом наткриљивала готово читав пољанак.

– Како је данас било у школи, Стриче?

– Уф, Јованче, не питај! И ја сам добио папрене шибе – хукну Стриц и показа дланове. – Ево, погледај.

– А због чега је тебе?

– Због Дунава, ђаво га однио и Дунав! Казао сам да се Дунав улива у Јадранско море, а кад учитељ скочи: „Ево ти, вели, Јадранског мора, испружи добро длан!” Опали ми двије вруће, па ће опет: „Дедер сад, гдје се улива Дунав?”

⁶ Спузати се – стићи пузећи, спустити се; спасти.

– А шта ти?

– А ја: не улива се, кажем, нигдје. „Како нигдје” – избе-
чи се он. – Лијепо, велим, понире под земљу као онај пото-
чић у Прокином гају.

– Уху, брате мој, ти си загрдио! Каква понорница! У
Црно море, болан.

– Е, сад ћу и ја запамтити да је црно, јер ми је данас про-
писно зацрнило. И Дунав ми је црн, а учитељ још најцрњи.
Сад видим да ти имаш право што се кријеш од школе. Ево и
мене у твоју дружину, а биће их још, све по избору јунаци.

– Збиља?

– Па да. Због самог Дунава биће их најмање пет, а кад
тек узмеш историју – иха! – на самом Косову изгинуће
четвртина разреда.

– Па рачун⁷! – подсјети га Јованче.

– Иха, нек ђаво израчуна колико ће ту страдати.

– А кад почне да испитује природопис⁸?

– Онда ће бити таквих батина да ће пола клиснути у
природу, то јест у шуму. Читаву ћемо чету створити овдје
у Прокину гају.

Јованче се замисли.

– Е, нећемо примати све бјегунце из школе, само оне
најсигурније, оне који неће ником одати гдје нам се налази
чета.

– То си добро смислио. Видиш, ја се тога никад не бих
сјетио – искрено признаде дугачки Стриц и с поштовањем
погледа свог нераздвојног друга. – Хајде, хоћемо ли сад
кући? Дјеца су још прије пола сата изашла из школе.

– Хајдемо... Успут ћемо се договорити кога ћемо при-
мити у нашу чету.

---

⁷ Рачун – овде: математика.

⁸ Природопис – наука о природи и природним појавама.

II

Почетком те школске године у село Липово стигао је нови учитељ, злоћуд старији човјек, кога су по казни, због пијанства, премјестили у село из оближње варошице. Чим су га, првог школског дана, ђаци угледали, онако неиспаваног, мрког и зловољног, настао је бојажљив шапат:

– У-ух, с овим неће бити лако. Богме ћемо се пожељети наше добре учитељице Лане.

– Види му само носа, као паприка.

Дугачки Стриц, највиши ђак у разраду, сједећи у посљедњој клупи, просто није повјеровао својим рођеним очима: Зар умјесто Лане да дође овај овдје?

– Не, не, то није истина!

Стриц је чврсто зажмирио очекујући да нови учитељ ишчезне као привиђење, али кад је поново отворио очи, умјесто лептирасте плаве Лане, за катедром је стајао још увијек подбули странац с црвеним носом.

– Их, нос му, као паприка. Господин Паприка!

Стриц је поново зажмирио и почео у себи да чита нешто као молитву:

– Драги боже, и Свети Никола, и Свети Панкратије, и Свети Акакије, доведите у разред нашу стару учитељицу, госпојицу Лану, а овога Паприку носите куд знате.

Иако је молитва била искрена и од срца, кад је Стриц отворио очи, за катедром је и надаље стајао натмурен црвеноноси.

– Хајде да још једном опробам.

Стриц опет зажмирио, присјећа се имена свих светаца које је читао у неком старом календару, начетом од мишева, па почиње да реда.

– Свети Петре, и Свети Лука, и Свете Часне Вериге, и Света Петка, и Света Субото, и Света Богородице Тројеручице, и Света Стоногице, носите овога светог Паприку куд год знате, а вратите нам нашу Лану, макар босу, амин!

Све узалуд. Стриц отвара очи, а нови учитељ стоји ли стоји, и мршти обрве.

– Пхи, баш су ми то неки кићени свеци! Да они мене нешто замоле, на примјер да се играмо „труле кобиле” или шта било друго, ја бих одмах скочио.

– Ма шта ти то гунђаш? – упита га Јованче, његов друг из клупе.

– Ништа. Наш се учитељ зове господин Паприка. Јави даље.

Јованче стаде да се смије кришом, у шаку, па гурну друга испред себе:

– Перо, овај се учитељ зове господин Паприка. Јављај даље.

Кад је вијест о надимку Паприка стигла негдје до средине разреда, нови учитељ примијети како се ђаци сашаптавају, па опружи ноге и брзо допаде до њих.

– Шта ви ту шапћете, а?! – грмну он тако строго да најближи ђак шаптач и нехотице суну навише и укочи се у мјесту као леденица.

– Шта шапћете?

Преплашеном ђаку – шкљоц-шкљоц – само зазвонише зуби и ријечи саме од себе полетјеше из уста:

– Молим господине Паприка, кажу да се ви зовете господин Паприка.

– Паприка! Ко је то казао?

– Молим, отуда, од задње клупе.

Док је страшни учитељ прилазио посљедњој клупи, Стриц је осјећао како му се његове дуге ноге све више дрвене од страха као да се претварају у два обична

букова штапа. Да лав на њ јурне, чини му се, он с мјеста не би могао да макне. Да му миш потрчи уз ногавицу, не би ни онда. Ех, куд баш он измисли онај проклети надимак?!

– Ко је од вас двојице оно казао?

Одједном, неочекивано, Јованче устаде с мјеста и мирно, чврстим гласом одговори:

– Ја сам рекао.

Изненађен, учитељ малчице устукну.

– Баш ти?

– Јесте.

Дјечаков постојан глас и тврд поглед одједном разгропадише пијанца. Он изненада дрекну као јаре:

– А тако ти, бунтовниче, је ли! Чекај само! Еј, ти дугачки – викну он на укоченог Стрица – брзо донеси једну добру шибу!

Саме од себе пружише се Стричеве ноге-дрвенлије и зачас изнесоше дјечака напоље из разреда. Пролазећи уздуж зида, он се огледну на прозорчићу од нужника и сам удари себи жесток шамар.

– Магарче, нијеси имао куражи да се јавиш, него си оставио друга да због тебе страда, је ли! И још баш ти идеш да шибу донесеш којом ће да га бију, а! Ево то још једна заушница.

Стриц се још једном презриво искези на свој лик у прозорчићу и прогунђа:

– Паприка! Ништа паметније нијеси могао да измислиш.

У оближњем љескару, одакле је ваљало донијети шибу, Стриц се нађе у великој неприлици. Који год би прут одабрао, тај би му се чинио исувише опасан.

– Зар овај? А не, не! Баш оваквим тукао ме је дјед Тодор. Боли као враг.

Машио би се за други и одмах тргао руку.

– Не, не, ни тај нећу! Нечим сличним вијали су ме око цркве кад сам искидао врапчија гнијезда. Све су ми ноге биле модре.

Одлучио се најзад за једну потпуно суву младицу. Из богатог искуства, испробаног на рођеним леђима, знао је да се суви прутеви најлакше ломе, већ од првог ударца.

– Ево, ово сам баш тражио.

Кад се вратио у разред, учитељ се набусито отресе на њ:

– Јеси ли био на Сјеверном полу кад те тако дуго нема?

– Не, био сам у оближњем љескару – одврати Стриц тако озбиљно да читав разред, и поред свега страха, прасну у смијех.

Учитељ швићну по ваздуху донесеном шибом да јој испроба виткост, али она истог тренутка пуче преко средине. Господин Паприка суну попут муње на дјечака подносећи му под нос патрљак од прута.

– Је ли ово та твоја шиб, а?

– Па то је само половина моје шибе – збуњено дочека Стриц.

– Добићеш половину и ти и онај твој друг! – разгромади се учитељ, па јурну према посљедњој клупи, али Јованче истог тренутка трком допаде до отвореног прозора и попут лопте искочи напоље.

– Опа! – оте се Стрицу одушевљен узвик. Учитељ и сам појури према прозору, вирну напоље, па се окрену разреду и љутито повика:

– Хватајте га! Сви за њим!

Читав разред, као да је једва дочекао ту команду, весело јурну напоље и просу се низ двориште у правцу густа љескара, куд је умакао бјегунац.

– Држи га! Држи гааа!

– Аха, не дај тамо!

Док је намрштени Паприка са школског прага љути-то зурио за њима, гониоци се брзо изгубише у лиснату љескару дерући се колико је ко више могао. Један преплашен зец искочи испод ниска жбуња и јурну некуд удесно. Стриц се нададе⁹ за њим.

– Ето га тамо. Држ, не дај!

Још увијек лармајући као да траже бјегунца, дјеца се дадоше у бербу презрелих љешника, који су већ сами испадали из својих пожутјелих чашица. Предузимљиви Стриц већ је чучао високо у крошњи родна ораха на другој страни шикаре и дерњао се:

– Аха, држи га, држи! Охо, ево га! Ево још двојица! Иха, брзо хватај, у њедра трпај.

Наш бјегунац, задихан и црвен, већ је био на ивици Прокина гаја. Кад је стигао под стару крушку до гроба хајдука Јована, свог чукундједа, он сједе у презрелу јесењу траву и помилова рапаву надгробну плочу.

– Чукундједе, ево и мене, побјегох у хајдуке!

Тишина. Над хајдуковим гробом само тихо шушкета крушка ситним изједеним лишћем, али се дјечаку чини да га његов давни предак и види и чује. Сузе му навиру на очи и читав предио пред њим почиње да трепери и растапа се.

– Не дам да ме на правди бију. Крићу се у гају тамо гдје је некад била колиба из које си се ти борио.

Дјечак је од старијих чуо тек понешто о правди, али слути да је добро и праведно то што је покушао да заштити свог друга Стрица. То га испуњава чудном снагом и радошћу и даје му одважности да сам самцат крене у дубину пусте шуме. – Идем да потражим мјесто за свој хајдучки логор.

---

⁹ Надати се – овде: појурити.

III

Стричево право име било је Стево, али су га у разреду прозвали Стрицем зато што је био највиши у читавој школи, па је личио на неког заједничког ђачког стрица. Осим тога увијек је носио чакшире¹⁰, прслук и сламни шешир свог мршаваог ситног стрица, а зими, богме, и стричеве старе цокуле, крут црн гуњ¹¹ и дугачак шал, којим би се омотао око врата једно четири пута. Дјечак је био сироче, без оца и матере, стриц га је отхранио и подигао уз помоћ дјечакова дјед а никад га није, колико се зна, истукао. То је понекад чинио само дјед, а добри стрико, ако би се кадгод и наљутио, тукао је прутем стари гуњ у коме није било дјечака, и карао га:

– Ево ти, неваљалче, сад си добио што те спада! – Па чак би се и због тога ражалостио и бришући сузе, стао је да милује гуњ.

– Неће тебе твој стрико, шалим се ја само.

По висини Стриц је личио на свог брата од тетке, очеве сестре, крупну сеоску момчину Николетину Бурсаћа. Кад год би га гдје год сусрео, Николетина је добродушно гунђао:

– Здраво, брате Стриче!

Кад се Јованче предвече вратио из Гаја, Стриц га пресрете на пашњаку.

– Шта мислиш сад? Паприка је љући од праве паприке, пребиће те кад сутра дођеш у школу.

– А ја зато нећу доћи.

---

¹⁰ Чакшире – панталоне.

¹¹ Гуњ – део мушке народне ношње, огртач с рукавима који обично сеже до колена.

Стриц само зину. Тој мудрости он се већ не би досјетио: не дођеш у школу, нема батина, проста ствар.

– Па шта ћеш онда радити?

Јованче весело узви обрвама.

– Ехе, то сам ја већ смислио. Понесем ујутру књиге и ручак у торбици као да ћу у школу, па кад наиђем поред Гаја...

– А ти на дрво! – дочека Стриц, који је пред свим потјерама и опасностима увијек бјежао на прво дрво попут уплашена мачка.

– Не, не, у шуму, у хајдуке, као мој чукундјед Јованче. Има у Прокину гају једна заравњена удолина, ја сам је назвао Тепсија, тамо ћу логоровати.

– Ихај, и ја ћу с тобом чим добијем прве батине – повика Стриц.

– То те већ сутра чека.

– Их, нек ме само Паприка једанпут кљуцне, ето ме теби у Тепсију па макар се одмах у њој испекао.

– Примам те, добар си друг. А предвече, кад се ђаци враћају кући, и ми ћемо кренути натраг као да се враћамо из школе.

Сутрадан је и Стриц, као што смо већ чули, добио батине због ријеке Дунава и одмах одјурио у Прокин гај, до Тепсије, да се нађе с другом.

Успут, враћајући се из Гаја, договорили су се кога ће, од бијених ђака, примити у дружину.

– Цурице никако! – свечано изјави Стриц и ратоборно намаче на чело свој отрцани сламнати шешир.

– А зашто?

– Све ће избрбљати, исторокати, знам ја њих. Састану се једна с другом па на уво: хи-хи-хи, хо-хо-хо! – кажу и шта су ручале, и шта су видјеле, и шта су чуле. За пола сата сво би село сазнало за нашу Тепсију.

– Тако је, богами.

– Дјевојчице мени требају за нешто друго. Од њих ћу ја најприје дознати ко је у школи добио батине, шта учитељ спрема за нас бјегунце, шта се о нама прича. Само је мало потегнем за језик, а она се растороче.

– Је л' таква и твоја Луња?

– Их, ђаво је однио, дабогда цркла! – поцрвење Стриц и још јаче натуче шешир. – Не могу очима да је видим.

Луња је била тиха ћутљива десетогодишња дјевојчица, великих мирних очију, Стричева прва комшиница. Увијек је ћутке, и непозвана, ишла за дјечацима, посматрала шта раде и како се играју, проналазила их у рибарењу око ријеке, у краћи лубеница, у потрази за птичјим гнијездима. Викали су на њу, пријетили јој и чак је тјерали камењем, али тиха радознала дјевојчица склонила би се само за кратко вријеме и тек је дјечаци сметну с ума, а она већ вири иза неког жбуна или шушкајући излази из висока кукуруза.

– Ено је опет, ђаво је однио! – исто би повикао неко од дружине.

Луња се појављивала отуд одакле јој се најмање надаш: из високе травуљине поред ријеке, са штагља¹² пуног сламе, иза крда мирних говеда, с мрачна тавана, испод густе нагнуте лијеске. Одасвуд си је могао очекивати као некаквог чаробњака.

Једном је дјечачке љетна киша затекла изненада на пашњацима под самом планином. Трком су појурили до полуразваљене чобанске колибе, а кад тамо, под остацима ниска крова, сједи главом – ко? – Луња! Ништа није казала, само се скромно повукла сасвим у ћошак да осталима начини мјеста и све их је гледала срећно

---

¹² Штагаљ – сеоска зграда или део зграде у коме се држи храна за стоку, најчешће на тавану штале.

и с љубављу својим великим прецрним очима. Била је радосна што су поред ње и што су побјегли од пљуска.

– У јазавчеву јазбину да се увучем, тамо бих сигурно Луњу нашао – увјеравао је остале дјечаке Стриц, њезин комшија. – Видио бих је гдје сједи и буљи у кума јазу оним својим гаравим очурдама.

Није зато ни чудо што је Стриц, при помену Луњина имена, почео да виче и да се забринуто рогуши.

– Да знаш, Јованче, она ће нас прва пронаћи, буди у то сигуран.

– Како ће нас наћи ако јој нико не рекне? – чуддио се мали харамбаша.

– Како? Шта ја знам како. Има ти она за те ствари нос. Само се упути кроз шуму и – њуц-њуц! – ево је усред Гаја, на Тепсији.

– И стане уз дрво, гледа нас! – допуни га Јованче.

– Буљи као печен брав¹³, и не трепће!

– Па неће нас ваљда издати ако нас и пронађе – поче да га тјешу Јованче.

– Е, то већ не знам – искрено признаде Стриц. – Она ћути чак и кад је туку, а ја се, на примјер, тако славно дерњам да се пола села слети око моје куће.

Претресосе и остале ђаке какав је који и је ли погодан за дружину, а на растанку Стриц још једном потврди да већ од сјутрашњег дана креће да „купи војску”¹⁴.

---

¹³ Брав – во.

¹⁴ Купити војску – окупљати, сакупљати војску.

ШАРЕНЕ СТРАНЕ

БЕЛЕШКА О АУТОРУ

Бранко Ђопић је рођен 1915. године у Хашанима, у Босанској Крајини (Босна и Херцеговина). У читавој некадашњој Југославији сматран је једним од најбољих писаца за децу. Књижевношћу је почео да се бави као студент, али је први рад објавио раније, још као тринаестогодишњак, 1928. године. Родни крај и Други светски рат оставили су велики траг на Ђопића па су они често тема у његовим делима.

Бранко Ђопић

Писао је романе, приче, песме, као и комедије за позоришта и сценарија за ратне филмове. За своје стваралаштво награђен је АВНОЈ-евом и Његошевом књижевном наградом, као и наградом *Милан Ракић* и НИН-овом наградом. Његове књиге су преведене на руски, украјински, пољски, чешки, немачки и друге светске језике.

Најпознатија дела су му: романи *Глуви баруџи*, *Орлови рано леће*, збирке прича *Башића сљезове боје*, *Доживљаји Николејине Бурсаћа*, *Мајареће јодине*, *Доживљаји Мачка Тоше*, збирке песама *Чаробна шума*, *Деда Тришин млин*.

ДРЕКАВАЦ

Дрекавац је, по народном веровању, сличан вампиру. Тело му је шарено, дугачко и танко као вретено, несразмерно велике главе. Привиђа се ноћу, посебно у Некрштене дане (од Божића до Богојављења) и у рано пролеће, дакле у време кад се највише, по веровањима, појављују и крећу демони. Појављује се на гробљу, у потоцима, селу и дречи разним гласовима: као јарац (коза), плаче као мало дете, мауче као мачка, крешти као птица итд. Из свега се јасно види да је дрекавац само један облик вампира.

*Српски митолошки речник,
група аутора, прилагођено*

ОРЛОВИ РАНО ЛЕТЕ

Чувени роман Бранка Ђопића *Орлови рано лете* екранизован је 1966. године и сматра се једним од најбољих домаћих филмова за децу. Главне улоге су тумачили Миодраг Петровић Чкаља, Љубиша Самарџић, Михајло Бата Паскаљевић, Драгутин Добричанин. Сценарио је написао сам Бранко Ђопић заједно са Бориславом Михајловићем Михизом и чувеном Сојом Јовановић. Ова прва српска позоришна и филмска режисерка била је задужена за режију и овог филма.

Миодраг Петровић Чкаља
као пољар Лијан

Сцена из филма *Орлови рано лете*

САДРЖАЈ

ПРВИ ДИО

I.....	5	IV.....	131
II.....	9	V.....	134
III.....	14	VI.....	137
IV.....	18	VII.....	140
V.....	22	VIII.....	144
VI.....	28	IX.....	149
VII.....	34	X.....	152
VIII.....	39	XI.....	157
IX.....	42	XII.....	162
X.....	46	XIII.....	166
XI.....	51	XIV.....	168
XII.....	57	XV.....	174
XIII.....	61	XVI.....	177
XIV.....	65	XVII.....	181
XV.....	71	XVIII.....	184
XVI.....	74	XIX.....	187
XVII.....	79	XX.....	190
XVIII.....	84	XXI.....	193
XIX.....	88	XXII.....	197
XX.....	91	XXIII.....	200
XXI.....	95		
XXII.....	98		
XXIII.....	101		
XXIV.....	105		
XXV.....	111		
XXVI.....	115		

ДРУГИ ДИО

I.....	122
II.....	126
III.....	128

УМЕСТО ПОГОВОРА

Питања за анализу и разумевање прочитаног.....	204
Припремамо се за малу матуру.....	206

ШАРЕНЕ СТРАНЕ

Белешка о аутору.....	212
Дрекавац.....	213
<i>Орлови рано леће</i>	214